

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2242-5900 ต่อ 5761

เรื่อง แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

โดย นางสาวปริยวรรณ สุวรรณสุนย์ วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ

ออกอากาศ ตุลาคม 2565

แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) เกิดขึ้นจากความริเริ่มของรัฐบาลในการตระหนักถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนอันสืบเนื่องมาจากการประกอบธุรกิจ รัฐบาลจึงมีความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยเชื่อมโยงนโยบาย กฎหมาย กฎ ระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ ในประเทศ พันธกรณีระหว่างประเทศกับหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (UN Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) ทั้งในมิติการกำหนดหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองประชาชน (protect) กำหนดความคาดหวังต่อภาคธุรกิจให้ประกอบธุรกิจด้วยความเคารพสิทธิมนุษยชน (respect) และกำหนดหน้าที่ของภาครัฐและภาคธุรกิจในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ (remedy) ซึ่งเป็นสามหลักการสำคัญตามกรอบแนวทางหลักการ UNGPs ดังกล่าว

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เนื่องจากมีความรับผิดชอบงานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศ รวมถึงการดำเนินงานตามสนธิสัญญาและกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และกลไก UPR อันเป็นกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ สำหรับรายละเอียดของแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะเวลาที่ 1 (พ.ศ. 2562–2565) ได้พิจารณาคัดเลือกประเด็นสำคัญหลักเพื่อบรรจุอยู่ในแผน 4 ประเด็น คือ 1) ด้านแรงงาน 2) ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม 3) ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และ 4) ด้านการลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ เนื่องจากเป็นประเด็นที่ได้รับการสะท้อนในหลายพื้นที่ โดยมีลักษณะ รูปแบบ ปัญหา และกิจกรรมที่หลากหลายเกี่ยวข้องกับบุคคล ชุมชน และสังคมในวงกว้าง ทั้งยังมีความซับซ้อน และเกี่ยวข้องกับมิติทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงเป็นประเด็นที่ควรได้รับการแก้ไขในลำดับแรก ดังนี้

1. ด้านแรงงาน เน้นการคุ้มครองสิทธิของแรงงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ให้มีการปรับปรุงกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มความคุ้มครองและสวัสดิการของแรงงาน และสอดคล้องกับมาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ และพันธกรณีสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ทั้งแรงงานในประเทศและแรงงานต่างด้าว สร้างกลไกป้องกันไม่ให้เกิดการค้ามนุษย์ในด้านแรงงานทุกช่องทาง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมประมง กำหนดให้การปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นวาระแห่งชาติเพราะถือเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน ส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ ผู้พิการ และผู้สูงอายุให้เข้าสู่การมีอาชีพและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เพื่อจัดการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและการทำงาน ตลอดจนการได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรมและมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม

2. ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้ยกระดับศักยภาพการแข่งขัน และการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมความเสมอภาคและโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและการบริการของภาครัฐอย่างเท่าเทียม ส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลและจัดการทุจริตและระบบอุปถัมภ์ สร้างมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรและผู้มีรายได้น้อยที่ได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจและภัยพิบัติดูแลประชาชนให้สามารถมีที่ดินทำกินและเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม ส่วนชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ทุกกลุ่มในประเทศได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย สามารถเข้าถึงบริการของรัฐทั้งการศึกษา การรักษาพยาบาล และโอกาสในการทำงานอย่างเท่าเทียม มีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระหว่างการค้าเงินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อม กำหนดให้มีการบูรณาการการศึกษาความเป็นไปได้รวมถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอย่างเป็นระบบ มีคณะกรรมการเพื่อกำกับดูแล รวมทั้งมาตรการรองรับหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ

3. ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ได้สร้างกลไกการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน รวมถึงมาตรการคุ้มครองพยานโดยจะต้องเก็บรักษาความลับข้อมูลนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ข้อมูลของผู้ร้องเรียน และข้อมูลเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานให้กับนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ได้มีการเสนอให้ประชุมหารือร่วมกับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับมาตรการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนให้มีความเหมาะสม ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ระเบียบ นโยบาย และมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณี และมาตรฐานระหว่างประเทศ

4. ด้านการลงทุนระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติ ได้เสนอให้ออกกฎหมาย หรือนโยบายที่เป็นรูปธรรม รวมทั้งสร้างกลไกตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนนอกอาณาเขต เพื่อให้เกิดการปกป้อง คุ้มครอง เยียวยา และเกิดความรับผิดชอบข้ามพรมแดน (cross border) ซึ่งผู้ถูกละเมิดสามารถใช้กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยในการคุ้มครองและเยียวยาได้ กำหนดเงื่อนไขให้รัฐบาลพิจารณาผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนก่อนการลงทุนในข้อตกลง/สนธิสัญญาด้านการค้า/การลงทุนระหว่างประเทศ ต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ สิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชน และผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ในโครงการก่อนตัดสินใจดำเนินโครงการ

ประเทศไทยนับเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชีย และเป็นหนึ่งใน 30 ประเทศของโลกที่ได้ประกาศใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้กับทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจ และประชาสังคมดำเนินการส่งเสริม คุ้มครอง ป้องกัน เยียวยา และแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลจากการทำธุรกิจ ตลอดจนส่งเสริมการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบ จึงเป็นการเพิ่มความแรงจูงใจให้เกิดการลงทุนในประเทศเพราะมีความเชื่อมั่นในด้านสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล ตลอดจนสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับประเทศไทยในสังคมโลก แสดงให้เห็นถึงเจตนาธรรมาภิบาลและความตั้งใจในการแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจมิให้ส่งผลกระทบต่อประชาชนอีกด้วย

บรรณานุกรม

กระทรวงยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2562). แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562-2565). สืบค้น 19 กรกฎาคม 2565 จาก

<https://globalnaps.org/wp-content/uploads/2017/11/nap-thailand-th.pdf>

คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.). (21 กุมภาพันธ์ 2564). หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน. สืบค้น 19 กรกฎาคม 2565 จาก

<https://jsscib.org/en/knowledge/view/99>

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน. (ม.ป.ป.). สืบค้น 19 กรกฎาคม 2565 จาก

<https://www.setsustainability.com/page/business-and-human-rights>

นณริฎ พิศลยบุตร, และ พนธกร วรภมร. (2563). ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน สิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการ. สืบค้น 19 กรกฎาคม 2565 จาก <https://tdri.or.th/2020/02/human-rights-business/>

นริลัษณั แพไชยภูมิ. (ม.ป.ป.). แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน. สืบค้น 19

กรกฎาคม 2565 จาก <https://thaipublica.org/wp-content/uploads/2019/11/ppt-nap-unicef.pdf>

UNGP และ NAP. (ม.ป.ป.). สืบค้น 19 กรกฎาคม 2565 จาก <https://etowatch.com/our-report/>

รัฐบาลแจงผลงานขับเคลื่อนแผนชาติ ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจ. (6 มกราคม 2565). สืบค้น 19

กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/50253>